

Rajko Mursič

Kula: na pragu neznanega

Odločitev za izdajanje novega znanstvenega glasila je lahko glasnik tektonskih premikov v vedi ali pa nespametno megalomansko dejanje, obsojeno na neuspeh. V okolju, ki kar vrvi od etnološke in antropološke periodike (tri etnološke, eno antropološko, eno folkloristično in vsaj še pol ducata delno antropoloških in delo etnoloških revij premoremo na Slovenskem), je namera za izdajanje še ene tovrstne publikacije toliko bolj tvegana. A vendarle se kaže potreba po Kuli. Na Slovenskem namreč v obilici sorodnih publikacij ne premoremo niti ene same periodične publikacije s področja kulturne oziroma socialne antropologije, prav tako pa ne premoremo publikacije, ki bi jo izdajali (zaenkrat le) v elektronski obliki.

S Kulo vstopamo v neznano. Je znak emancipacije in zrelosti naše kulturne/socialne antropologije. Kula je plod spregledanih (in zatrtih) kali iz prve polovice in sredine dvajsetega stoletja – na primer pogledov in načrtov Zupaniča in Škerlja – in je rezultanta kasnejših premikov, ki so v zadnjih dveh ali treh desetletjih spremljali razpršeno brstenje takšnih in drugačnih kulturnih, socialnih in drugih antropologij na Slovenskem. Izraz kulturna antropologija, ki ga uporabljamo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani danes, je logična posodobljena oznaka tiste vede, v kateri sta Niko Zupanič in Vilko Novak v štiridesetih in petdesetih letih dvajsetega stoletja združila – v okviru etnologije – prizadevanja po razumevanju evropskih in »domačih«¹ ljudskih kultur, kultur prvobitnejših ljudstev in človeške kulture oziroma načinov življenja nasploh. Kasnejša uspešna uveljavitev antropologije v različnih slovenskih raziskovalnih (ZRC Sazu) in univerzitetnih središčih (Univerza na Primorskem, ISH, Univerza v Novi Gorici in verjetno še kje) je jamstvo nadaljnjih premikov v vedi.

Nobeno naključje ni, da je prva številka Kule izšla v letu 2008. Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani organizira doslej največje znanstveno srečanje socialnih antropologov in antropologinj na Slovenskem Easa 2008 pod naslovom Izkušnja raznoličnosti in vzajemnosti, jeseni pa najavlja tudi začetek prvega skupnega socialnoantropološkega magistrskega programa v Evropi pod nazivom Kreol/Creole

in s podnaslovom Kulturne razlike in transnacionalni procesi/Cultural Differences and Transnational Processes, skupaj s partnerji z Dunaja, iz Stockholma, Maynootha, Barcelone in Lyona. To pa je samo vrh ledene gore, ki ima dolgo zgodovino in silno raznolične sestavine.

Socialni/kulturni antropologiji na Slovenskem ni bilo nikoli z rožicami postlano, čeprav je antropologija pogosto nastopala kot privlačen označevalec za najrazličnejše humanistično usmerjene raziskovalce in publiciste, ker je z vidika označevalca pač najbolj »človeška«² od vseh ved. Lambert Ehrlich jo je odel v plašč religiozije 'primitivnih' skupnosti, predvojni Božo Škerlj je v poglavju o socialni antropologiji opisoval hereditarno patologijo in deviantnost, Niko Zupanič je videl etnologijo – tako so pred drugo svetovno vojno pri nas imenovali kulturno/socialno antropologijo – kot nauk o ljudstvih v vseh ozirih, tudi rasnem. Zupaničev Etnolog (1926) in Seminar za etnologijo z etnografijo (1940) sta bila institucionalna temelja tistega, kar se je šele desetletja kasneje razvilo kot sodobna slovenska kulturna antropologija. Niti Škerljev obrat h kulturni antropologiji v 1950-ih letih niti premiki desetletje kasneje, ko je na v zgodnjih šestdesetih letih ustanovljeni Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo začel predavati socialno antropologijo Stane Južnič, niso omogočili razvoja tistih pristopov k preučevanju človeškega življenja in kulture, ki bi se lahko vključili v sočasne svetovne tokove brstečih antropologij. Kljub jasni načelni drži Nika Zupaniča, Vilka Novaka in njunih naslednikov, da etnologija obsega preučevanje kultur domačega in drugih ljudstev, tudi zunajevropskih, so bile zunajslovenske in netradicionalistično usmerjene raziskave v slovenski etnologiji velika redkost. Med slednjimi velja omeniti preučevanje mest in sodobnega življenja. Novejše premike so naznanile raziskave življenja v ekstremnih razmerah Božidarja Jezernika in pregledi soočanja slovenskih ljudi z zunajevropskim svetom Zmaga Šmitka, oboje v osemdesetih letih dvajsetega stoletja. V devetdesetih letih pa se je končno zgodil epistemološki rez, ki ga morda še najlažje povežemo z začetki Mednarodnega etnološkega sredozemskega simpozija (Mess – Mediterranean Ethnological Summer School/Symposium) in z institucionalnim brstjenjem

ter kadrovske krepitvijo različnih vej oziroma področij socialne in kulturne antropologije.

Danes se na obzorju premikov v vedi iz dneva v dan kažejo teme in problemi, ki kar kličejo po sprotni obravnavi, a jih v obstoječih slovenskih publikacijah ni mogoče najti. Kula zatorej govori nov jezik vključevanja različnih kritičnih in refleksivnih glasov, utrjuje epistemološke premike in se nadeja metodološkega poguma v prvi vrsti tistih generacij, ki šele prihajajo v njen krog menjave zamisli, znanja in izkušenj.

Nova znanstvena periodična publikacija Kula ni le glasilo najmlajšega antropološkega združenja na Slovenskem, temveč si prizadeva ohraniti bližino s temeljnimi sopomeni klasičnega antropološkega termina, po katerem se imenuje. Krog obdarovanja, ki ga najavlja, bo zadeval vse slovenske socialne in kulturne antropologe in antropologinje, vanj pa se bodo vključevali in vključevale tisti in tiste kolegice in kolegi, ki bodo presodile, zaslutile in začutili, da lahko prispevajo svoj delež v skupno obdaritveno košaro.

Revija Kula bo sledila inkluzivnim načelom združenja, pri katerem izhaja, vendar bo objavljala le tiste znanstvene prispevke, ki bodo vzdržali pretres strogih recenzijskih postopkov, zato da bo prinašala le najboljše od najboljšega, kar nastaja v slovenskem in – tako upamo – tudi v svetovnem prostoru. Revijo Kula odlikuje mladost njenega uredništva in pišočin avtorjev in avtoric. Tudi njena spletna oblika izdajanja je bolj atraktivna za mlajše socialne/

kulturne antropologe in antropologinje ter etnologinje in etnologe – po letih in po srcu. Mlajši avtorji in avtorice ter sodelavci in sodelavke časopisa so prihodnost vede in tudi najbolj jasno prepoznavajo potrebo po odpiranju novih tem na raziskovalnem področju sodobne socialne/kulturne antropologije.

Čprav se je zaradi različnih zgodovinskih, družbenih in tudi prestižnih razlogov v marsičem uveljavilo mnenje, da potrebujemo za preučevanje človeških načinov življenja v različnih krajih in različnih časih več različnih ved ali področij, izhaja Kula iz prepričanja, da je na človeške skupine in skupnosti sicer mogoče – in potrebno! – gledati na različne načine, vendar pa se lahko ti različni pristopi in pogledi vendarle dopolnjujejo in znajdejo skupaj v isti publikaciji, katere namen je dialog med nosilci različnih pogledov in pristopov. Ta dialog – tako kot v sami etnografski izkušnji njenih protagonistov – temelji na spoštovanju pojasnitev in pogledov drugega, vendar tudi na temeljih stroge znanstvene kritike virov in argumentacije.

Ker avtor teh vrstic ne pristaja na disciplinarno razločevanje preučevanja evropskih in zunajevropskih kultur, priznava pa, da med posameznimi vejami skupnega drevesa (na primer med etnologijo, kulturno/socialno antropologijo in folkloristiko) obstajajo določene metodološke in epistemološke razlike, upa, da bo Kula postala prožen in ustvarjalni prostor artikulacije novih in novih dialogov in soočanja z novimi in novimi izzivi.